

МЕЛЬНИКОВ АНДРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри соціології, доктор соціологічних наук, доцент*

АЛЕКСЕНЦЕВА-ТІМЧЕНКО КАТЕРИНА СЕРГІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри соціології, кандидат соціологічних наук, доцент*

ПРИНЦИПИ АНАЛІТИЧНОЇ ЕТНОГРАФІЇ

Розвиток якісного підходу в соціологічній науці став значущим чинником, що визначає формат сучасних дослідницьких пошуків. Специфіка застосування якісних методів у пострадянському контексті не тільки продемонструвала актуальність засвоєння вже існуючих розробок на методологічному або емпіричному рівні, а й сформувала потребу в більш глибокій систематизації ширшого історико-теоретичного поля інтерпретативної, неklasичної метапарадигми. Одним з найменш упорядкованих елементів цієї метапарадигми залишається аналітична етнографія, яка не обмежується рамками емпіричної стратегії та має значний теоретичний потенціал.

Генеza та теоретико-методологічний зміст аналітичної етнографії репрезентовано у роботах Н. Дензіна, Д. Алтейді, К. Елліс, М. Хаммерслі, П. Аткінсона, П. А. Адлер і П. Адлера, Д. Сноу, Л. Андерсона, П. Романова, О. Ярської-Смирнової, В. Семенової, Г. Готліб, Л. Скокової, Д. Рогозіна. На підставі різноманітних емпіричних напрацювань почала формуватися певна теоретична система, яка змінила розуміння етнографії як універсального, міждисциплінарного методу, ідентичного включеному спостереженню або якісному польовому дослідженню як такому. Одна із найбільш впливових концепцій, яка сприяла розвитку теоретичного базису соціологічної етнографії, була запропонована американським дослідником Джоном Лофландом.

Узагальнену версію своїх концептуальних розробок Дж. Лофланд представив у великій програмній статті «Аналітична етнографія» [Lofland, 1995], в якій він розкрив сутність етнографічного напрямку в соціології та систематизував процедури, що сприяють аналітичному конструюванню теорії. Концепція Дж. Лофланда почала формуватися у 1960-і роки, на завершальному етапі діяльності другого покоління чиказької школи. Через Лофланда, який був учнем Г. Блумера та І. Гоффмана в Університеті Каліфорнії в Берклі, ідеї символічного інтеракціонізму та драматургічної соціології мали істотний вплив на етнографічний аналіз.

Сплеск уваги до етнографії у соціологічних публікаціях 1980-х років спричинив, на думку Лофланда, ускладнення й фрагментацію цього «особливого жанру», що надало стимул для формулювання принципів аналітичної етнографії. Звернувшись до результатів різних

етнографічних досліджень та теоретичних робіт прихильників інтерпретативної парадигми, Лофланд виокремлює сім «ідеально типових» елементів, які у сукупності визначають специфіку аналітичної етнографії, що орієнтована на пошук закономірностей соціального життя на основі її детального якісного вивчення.

1. Формування *вихідних пропозицій* щодо предметних аспектів соціальної реальності передбачає наступну конфігурацію: тип; частота; величина (масштаб, сила); структура; процес; причинно-наслідкові зв'язки; агентність (стратегії дій індивідів).

2. *Необмежене пізнання* передбачає звернення до контексту самих вихідних пропозицій, а також до рефлексивних або метатеоретичних питань про граничні сенси соціологічного знання та існування суспільства. Дотримання цього принципу спрямовано на розширення трьох базових фреймів – темпорального, соціального та емоційного. Зокрема, залучення до дослідження ширшої аудиторії, що зацікавлена у вирішенні соціальної проблеми, а також досягнення неупередженого, але й водночас не повністю позбавленого ціннісної складової сприйняття виявлених протиріч.

3. *Глибинна обізнаність* реалізується через стратегію досвідної імерсії та встановлення тривалого фізичного, соціального та емоційного контакту зі спостережуваним.

4. *Емерджентний аналіз* передбачає поступове індуктивне накопичення даних за допомогою включеного спостереження, з опорою на теоретичну сенситивність та інтуїцію.

5. *Достовірний контент* забезпечується шляхом надання інформації щодо: джерела аналізу; процесу розбудови аналітичних схем в хронологічному порядку; детального опису механізму відбору та процесу взаємодії з інформантами; процедур збору та обробки даних, а також їх представлення у науковому звіті. Дотримання даних практик сприяє підвищенню «етнографічної валідності».

6. *Новий контент*, зумовлений імплікацією необмеженого пізнання та глибокої імерсії, є підґрунтям для розробки нової теорії або модифікації вже існуючих концепцій через залучення нових джерел, нових агентів та ширшого погляду на емпіричні дані.

7. *Розвинена інтерпретація* базується на балансі між розбудовою концептуальної схеми та наданням емпіричних даних у звіті. Прагнення до дотримання цього балансу протягом усього дослідного проекту і є сутнісним чинником розвитку, а також забезпечення оптимальної інтерпретації та репрезентації результатів дослідження.

У підсумку необхідно зазначити, що аналітичне розуміння певних соціальних феноменів досягається соціологом за рахунок детального вивчення спостережуваних даних, їх кодування та постійного рефлексивного і порівняльного співвідношення. Системне дотримання семи представлених парадигмальних принципів аналітичної етнографії забезпечує кумулятивний процес побудови теорії на засадах емпіричного дослідження багатовимірної суспільної реальності.

Список використаної літератури:

1. Lofland J. Analytic Ethnography: Features, Failings, and Futures / J. Lofland // Journal of Contemporary Ethnography. – 1995. – 24 (1). – P. 30–67.

Ключові слова: аналітична етнографія, якісні методи, вихідні пропозиції, необмежене пізнання, глибинна обізнаність, емерджентний аналіз, достовірний та новий контент, розвинена інтерпретація.

Ключевые слова: аналитическая этнография, качественные методы, исходные пропозиции, неограниченное познание, глубинная осведомленность, эмерджентный анализ, достоверный и новый контент, развитая интерпретация.

Key words: analytical ethnography, qualitative methods, generic propositions, unfettered inquiry, deep familiarity, emergent analysis, true and new content, developed treatment.

ГОРСЬКИЙ СЕРГІЙ ВІЛЕНОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри іноземних мов та соціально-гуманітарних дисциплін
Київського інституту інтелектуальної власності і права,
кандидат соціологічних наук, доцент*

ДЕОНТОЛОГІЯ ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА

Деонтологія (з грецької – вчення про належне) – розділ етики який розглядає проблеми обов'язку та моральних вимог. Термін ввів у 1834 р. Ієремія Бентам (англ., філ., соц., юр.) для позначення теорії моральності в цілому, що не зовсім збігається з сучасним трактуванням деонтології. Він був прихильником теологічної етики, яка оцінює моральність дії залежно від результату. Деонтологічна етика вважає певні дії добрими, а інші – поганими, не залежно від наслідків, а з огляду їх відповідності чи невідповідності принципу, переконанням, обов'язку. Класичним прикладом є етика І. Канта.

Деонтологія розглядає проблеми належної поведінки людей через соціально-історичну практику та культурні традиції спільнот.

Появу юридично-медичної деонтології інколи, також, пов'язують з ім'ям Гіппократа та його відомим: «не нашкодь».

В основу сучасної ліберальної деонтології Роберт Нозік [1, с. 12] кладе акцентуацію прав першого покоління (або негативні права – Дж. Валдрон [2]) які повинні утримувати уряд і інших людей від втручання в життя автономної людини. (Права другого покоління (позитивні) гарантують кожному індивіду певний рівень добробуту «життя».)

Принципи деонтології були покладені в деякі соціологічні теорії злочинності.

Едвін Сазерленд [3] пояснював злочинність явищем, яке він назвав «диференційна асоціація». Ідея полягала у тому, що суспільство – розмаїття субкультур і деякі з них заохочують протизаконні дії. Здебільшого протизаконна, злочинна поведінка засвоюється в середовищі